Ж 533/12

ID=90756103

Левовић

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
БЕОГРАД

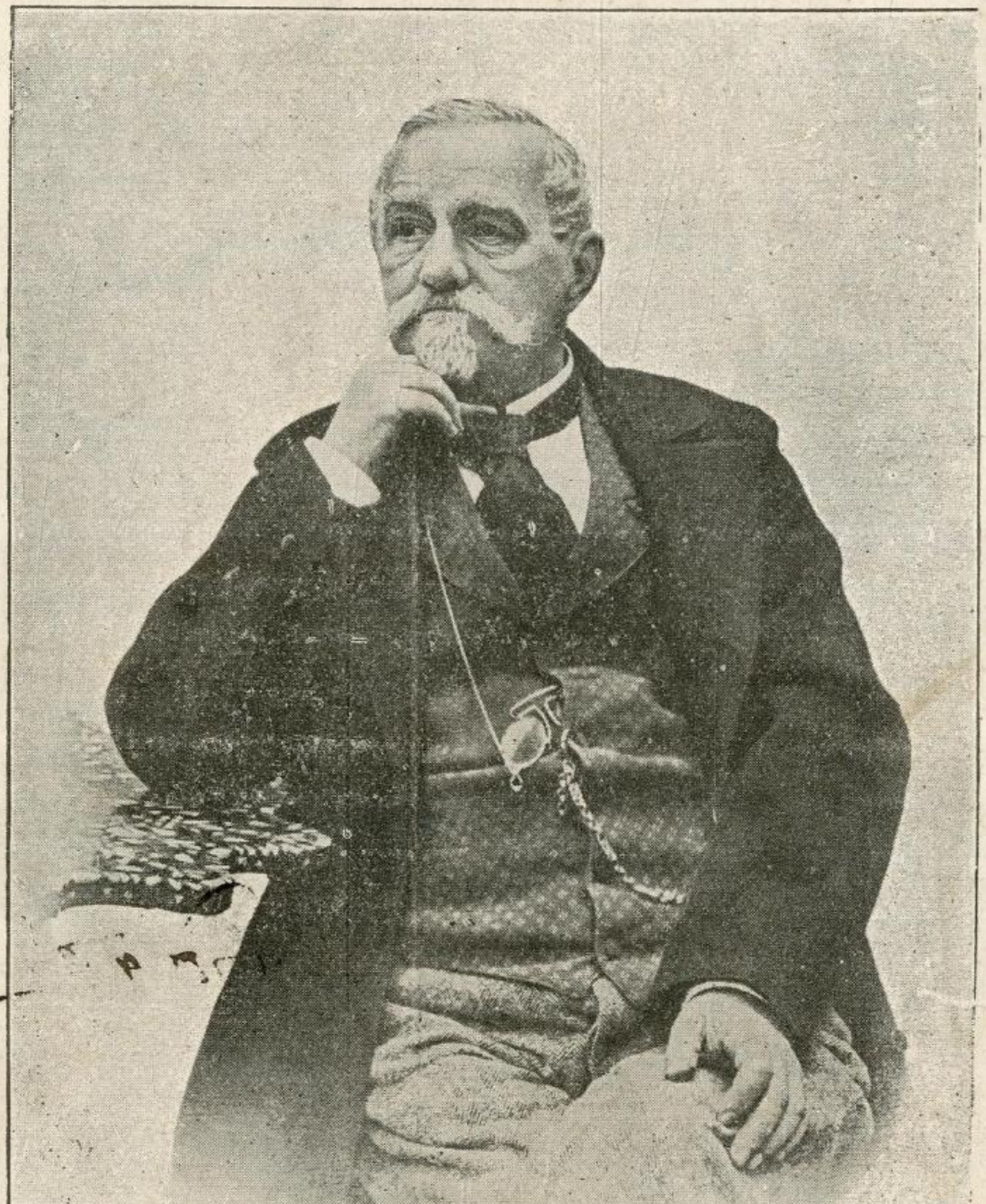

Dr. Joban Jobanoluh-Zmaj.

К 533/12

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 16094

ДЕВЕТЈЕ

ИЗ БИЉЕЖАКА У ПРОЗИ

СРБИНА МУХАМЕДАНЦА

АЛИВЕРИЋА ТУЗЛАКА

УПЈЕСМИО

ЗМАЈОВА.

Издање „Рада“ деоничарског друштва
за издавање српских књига и новина у Руми.

У НОВОМ САДУ
СРПСКА ШТАМПАРИЈА ДРА СВ. МИЛЕТИЋА
1900.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ДЕВЕСИЉЕ.

Девесиље, мелем-биље —
Заљева га горска вила.
Слушао сам, вјерује се,
Да ј' у њему девет сила.

Ох, па зали, обли вило,
Својим чаром, својим миљем
И пјесмице ове моје,
Које назвах „Девесиљем.“

Јер ће оне можда пасти
И на ране српском сину,
Пак за један часак барем
Да му боли одумину.

I.

ЗНАМ ЈА ШТА САМ.

Отац, мајка не знају ми
Ни стотину турских рјечи;
Толко знају и сви други
По Босни ходећи.

Ја их знадем сто и двјеста,
Јер се њешто књигом бавим,
Научићу још и више
А не да их заборавим.

Вјера ми је, вјера вам је,
Ал зар за то, браћо, смјете
Да нас Турцим' назовете
И од себе одбијете!

Ево руке, стисните је,
Ево груди, прислушните,
Ево душе, ево лица,
Та зар ништа не видите!

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ево пјесме — није вјешта —
Ал за својим лети јатом.
Немојте ме више врјеђат',
Зовите ме Србом братом.

II.

НА УРАНКУ.

Рађало се сунце јарко,
А ми млади уранили,
Ја са мојим добрим другом,
По руке се ухватили.

Гледали смо зору сјајну,
Удисали свјетлост њену,
Тако благу, тако чисту,
Тако здраву и румену.

Говорасмо о свом роду, —
О чему би у том часу!
О његовој чудној судби,
О патњи му и о спасу.

Уједаред преко лица
Поглади нас лахор чили,
Ка уздисај сјетних груди,
Тако смо га осјетили.

А лахор нам нешто шапто,
Шаптао нам нешто њемо, —
Из ког ли је српског краја,
Кад га тако разумјемо!

Ми лахору прозборисмо
Као пјесму да пјевамо:
„Иди мили, лакокрили,
Куд си пошо, иди тамо.

И оно су српски крајн
— А има их и повише —
И онђе се српски збори,
Српски пјева, српски дише.

Иди тамо, пак помилуј
И њихова чела, лица,
Наших брата и сестара,
Милих Срба, Српкињица.

Иди тамо, пак и њима
Реци од нас нешто њемо, —
Ми смо Срби, једна душа,
Ми се свугдје разумјемо.“

III.

НАЈЉЕПШИ ВИЈЕНАЦ.

Љепо је гледат' росно цвјеће
На пољане,
Љепо ј' од њег вјенац плести
На тенане.

Љеп је вјенац на невјесту
Кад се стави,
Још љепши је на јуначкој,
Брате, глави.

Најљепши је, барем мени
И нам' свима,
Кад се стави на јунака,
На Србина.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА БЕОГРАД

IV.

ПОСЛИЈЕ ПЈЕСМЕ.

Било нас је од три вјере,
Што нас по том разно зову,
Кад зàпјева ђеда Ранко
Пропаст царства на Косову.

Тишина је така била,
Мушицу си мого чути, —
Ми сви људи, ал ни једном
Стид не бјеше уздахнути.

А кад ђедо пјесму сврши,
Ја погледах друштво мило,
Сузним оком видјео сам:
Сваче ј' око сузно било.

Неко рече: „Браћо драга,
Не бришимо сузе таке,
Нек свједоче цјелом свјету
Да смо синци једне мајке“.

V.

АМАНЕТ ОД ЂЕДА.

У долафу мога дједа
С љеве стране у претинцу,
Кад још бијах грјешно дјете
Виђех малу иконицу.

Прикрадох се да разгледам
Каква ли је на њој слика, —
Бјеше сребром опточена
Слика Ђурђа мученика.

Ја то онда нисам знас.
Зазиро сам од аждаје, —
Ал с' аждајом ко се бори
Осјећо сам јунак да је.

Зато само, само зато
Ја пољубих тог човека.
Дјед униђе — ја се збуних —
А он рече: „Нека, нека!

Истог Ђурђа љубили су
Наши пре́ци ко свечари, —
Па зар да је ђунах љубнут'
Што љубљаху наши стари.

Ал ти њеси пољубио
Само Хадер-Илијаза,
И пољупце с' пољубио
Својих рахмет-праотаца."

Тако дједо, — ал он оде
Поодавно с овог свјета —
А ја чувам иконицу
Поред других аманета.

Ал ја зато, Алах икбер,
Чврсто с' држим свог мезхеба,
А мезхеб ми ништ не смета
Да србујем како треба.

Ђунах = гријех. *Хадер-Илијаз*, = свети Ђорђије. *Рахмет* = покојни. *Алах икбер* = Бог је над свијема. *Мезхеб* = вјера, Religion.

VI.

ИМАМ ДРАГУ...

Имам драгу, волим казат'
Ал која је, то с' не каже;
Она мени, и то знајте,
Пјесме пјеват' испомаже.

Ја напишем једну пјесму
Шта осјећам од милине,
А у пјесми не поменем
Српски народ, српско име.

Прочитам је својој драгој,
А она се понасмије;
Што се смијеш? ја је питам,
Она вели: Подери је.

Тад се сјетим свог гријеха,
Па је молим: Опрости ми!
Она моје покајање
Као прави мелеђ прими.

Један стисак њене руке,
Поглед ока непски плава, —
И у мени опет засја
Што нас учи свети Сава.

Мелеђ = анђео.

VII.

ЗДРАВИЦА МИЛКИ.

Моја вјера, (ја је слушам)
Не пушта ми вино пити,
За то ћу ти, драга Милка,
Са шербетом наздравити.

Срећна била, како може
Срећан бити мелеђ само.
А шербет је свако пиће,
Којим драгој наздрављамо.

Нек ти Алах даде среће.
Оне праве среће с неба,
Нек ти даде мало више,
Него што ти, самој, треба.

А сувишак, шта ћеш с њиме?
Не стиди се, не румени,
А сувишак, а сувишак —
Дај га мени.

Па кад будеш једном моја,
Не треба ми ни шербета,
Ја ћу бити с твојом срећом
Најсрећнији овог свјета.

VIII.

МОЈЕ УВЈЕРЕЊЕ.

Посматрајућ' прошлост српску,
Осјећајућ' садањост,
Мислим, смишљам шта све може
Донијет' нам будућност.

То су дању моје мисли,
То су ноћу моји сни, —
И ја, браћо, не бојим се,
Што нас дјеле вјере три.

Нека буду и три вјере,
С тог не прјети Српству пад, —
Само нек је једна љубав,
Само нек је један над.

IX.

СЕТАЊЕ НА ПРВИ САСТАНАК

Играло је коло лако,
Дођох и ја да га видим;
Коло с' вије, срце бије, —
Играо бих — ал се стидим.

Млад ко капља, над уснама
Још ни сјенке какве гари;
Ал и на што науснице,
Ту су ноге главне ствари.

Ноге су ми поуздане
Та прескачем пет аршина,
А у колу то с' не иште,
Ту се везе корацима.

Гледао сам, гутао сам
Како с' цупка, гипка плете,
Док опазих дивну мому,
Управ' рећи још дијете.

Је л потрајо тренут, два ли,
То се сада сјетит' не да,
Пак ти и ја, ацамија,
Ухватих се до тог чеда.

Колко с' тако таласало,
Не сјећам се ни рад лјека,
Ја бих воло да ј' то коло
Потрајало цјела вјека.

Али свему има краја —
Да почетком буде новим,
И ја мојој играчици
Усудих се да прословим,

Запитах је: да ли радо
Игра овај танац красан?
Милка на то ништа друго,
Само рече: „Српкиња сам.“

Ох поноса невиђена
У овака чеда мила! —
Мом данашњем српском жару
То је прва искра била.

Ацамија = млад, неискусан.

X.

КАД СЕ НЕБО НАОБЛАЧИ...

Кад се небо наоблачи
Из облака дажда лине,
А кад дажде буде доста,
Онда опет сунце сине.

А народ кад муке стегну
Сузе (ил што друго) лије,
Па и њега хоће опет
Јарко сунце да огрије.

Али сунце, пре нег што ће
Разгонити густа мрака,
Оно прво распитује:
„Заслужује л' мога зрака?“

XI.

ЗА МОГА ДЈЕДА ДУШУ.

Мој је дједо садик био,
Ишао је и на ћабу,
Живјео је цјела вјека
Како пише у ћитабу.

Издахно ј' на постећији
Преврћући тазбијама,
Алахово свето име
Дрхтало му на уснама.

Теби, Милка, о том старцу
Већ сам много напричао,
И како је гуслит' знао,
И Косово проклињао.

И како је восак слао
Вашем светом манастиру,
И како се увјек брино
О љубави и о миру.

Ох, да га је данас жива,
Не би ни сад био квару, —
Воло би те као ћерку, —
Ал он лежи у мезару.

Џеназа је много било,
Како носи вјера наша, —
Ал очати за душу му
И ти два-три оченаша.

Садик = вј ран, чврст у вјери. *Ћаба* = Мухамеданцима свето мјесто, ка хришћанима Јерусалим. *Ћитаб* (или *ћитап*) = коран. *Постећија* = ћилим на коме се Мухамедовци клањају. *Мезар* = гроб, *Џеназ* = молитва покојнику за душу.

XII.

У КОЛУ.

Кад год коло поиграмо
Привиђења видим многа, —
На коло се осмејкује
Српска слога;

Ех, тада су испуњене
Жеље њене,
Види Србе и Српкиње
Загрљене.

Не можемо увјек играт',
Ма и млади,
Позива нас дужност наша,
Збиљски ра̑ди;

Ал' сваки нам посо нек се
Тако снује,
Да се слога увјек на нас
Осмејкује.

XIII.

ХАЈ!

Српска мисли, ал си лепа
Зором славе обливена!
Српска жељо, ал си топла,
Ка уздисај из пламена!

Српски наде, ал се вијеш
Кроз дивоту наших снова! —
Српска сузо, ал си дивна,
Насљеђена од дједова!

XIV.

ГУСЛАР.

Гаирет је мојој души
Слијепи гуслар кад запјева;
Он не види бјела свјета,
Ал будућност он прозрева.

Што ту види, не говори,
Ал му збори свјетло чело,
Оно вели: „Напред. напред,
Поуздано, живо, смјело!

Гаирет = одушевљење, милина.

XV.

ВЈЕРА.

Догод живиш нек ти увјек
Буде света наша вјера:
Тако ми је, још дјетету,
Рекла мајка Аливера.

Њене рјечи дубоко су
У души ми уписане,
С тога мајка никад неће
Зажалити што год на ме.

Што ј' на свјету више вјêрâ,
То у ствари ништ' не мјења,
Та из сваке вјере ниче
Цвјет *љубави и поштења.*

Љубим браћу, са којом ме
Прадједовска крвца спаја,
Сваки уздах мојих груди
Друг је њиних уздисаја.

Па и своју српску дужност
На сваком ћу мјесту знати
И, тако ми вјере, хоћу
Поштено је отáљати.

Вјера душе спасти умје
И на небу и ту доли,
Нек се њоме јади блаже,
Сузе суше, љече боли;

Нека из ње правда кличе:
„Сваком своје, ником намет!“
Пак нас неће раздвајати,
Не, ни Христос, ни Мухамед.

XVI.

ДУХНИ, ВЈЕТРЕ...

Духни, вјетре, пак засуши
Море оно, сузе оне,
У којима петстољетна
Повјесница српска тоне.

Ко год има ока за то
Нек је види, нека чати,
Колко може један народ
Да се мучи, да се пати.

Духни, вјетре, пак разнеси
Наше горке уздисаје,
Да познаду по свјем' свјету
Нашу патњу колика је.

Понда стани, да ни листак
Не зашушти мало живље, —
Слушат' нам је, да л' се ко год
Јаду нашем одазивље.

XVII.

СЛОГА.

Зар да и ја слози пјевам?
Тражи л' она моје гласе? —
Не пјева се њојзи тако,
Појединце, сваки за се.

Загрлмо се, браћо драга,
То нас учи српско коло.
Без слоге су диви пали,
Слаб је народ с њом одоло.

И ако су међу нама
Горе, поља, реке, стјене,
Нек једнако срца бију,
Нек су душе загрљене.

Пјевали смо слози доста
Танким грлом, жељом смјелом, —
Ал не треба слози пјесма,
Њој се пјева мушким дјелом.

Не требају њојзи пјесме,
Њој требају само људи,
И ако су слабомоћни
Слога снажи, снага суди.

Оснажи нас, слого света,
Да викнемо ведра чела:
Коме слога српска смета,
Неслога му дом разнела!

XVIII.

ХЕЈ, ДА ИМАМ...

Хеј, да имам снагу грома,
Не да српске муке светим,
Него само да загрмим,
Да попрјетим.

Па да видим како подли
Душман стрјепи,
А мојом се грмљавином
Ваздух крјепи.

Ову жељу исповједам
Сад пред свима;
Ал ја немам снагу грома —
Бог је има.

XIX.

МАХВИРЕТ.

Махвирет вам, пре́ци моји,
Истом сада,
Махвирет вам од свјеснога
Од евлада.

Та и сами у цепету
Сад видите:
Занесени, ниште знали
Шта чините.

Мислили сте крв је вода,
Ваља ј' лити, —
Ал и раја умјела се
Осветити.

Што је негда сила била,
Раја била
Данаске су загрљена
Браћа мила.

Разбратит' нас нико никад
Неће моћи, —
Данаске се отворише
Наше очи.

Махвирет вам, пре́ци моји,
У ценету;
Благословте нашу слогу
Започету.

Благословте ово сјеме
Што хитамо,
Па да скоро љепу жетву
Дочекамо.

Махвирет = опроштење гријеха. *Евлад* = пород, потомство. *Ценет* = рај.

XX.

ЛИСНЕ ГОРЕ...

Лисне горе, ви сте наше,
Векови вас нама дали,
У вама смо мелем пили
И слободно одисали.

Ширна поља, ви сте наша,
С нашом душом сродила се, —
Ено и сад Српче младо
Онђе бјело стадо пасе.

Миле рјеке, ви сте наше,
Као небо, исте боје,
У вам' и сад српске моме
Умивају лице своје.

Бјела села, ви сте наша,
Исто као и шехери
(Само своје својим зовем —
Нек ми нико не замјери).

Ал ти, срце, ниси моје,
И ја тебе радо губим,
Ја те дадох роду своме —
Па сад Милку душом љубим.

Шехер = варош.

XXI.

НАЈЉЕПШЕ У БОСНИ.

Љепа ј' Босна шир-дужином,
А у њојзи, ено, ено
Најљепша је љепа Милка,
А у њојзи срце њено;

А у срцу томе, што се
Као алем камен сјаји
Најљепше је и најдраже:
Њени српски осјећаји.

XXII.

СПОМЕНИК БУДУЋНОСТИ.

Кад огране, кад осване
Сунце среће, дан правице,
Споменик ће Србин дићи
На сред своје престолнице.

Тај споменик горостасан
Исклесаће из камена,
Из камена обичнога, —
Кад не може из алема.

До звијезда не да̂ с' дићи
Што човечја рука дјела,
Ал ће звјезде спуштати се
Том гуслару око чела.

Камен-гуслар притиснуће
Гусле своје ка прсима;
Са постоља златна слова
Говориће потомцима:

„Ево коме, српски роде,
Имаш довјек вјенце плести!
Ево ко је мученике
Одржао у свијести!“

А потомци кликоваће
У поносу Србинскоме. —
А ми смо им данас дужни
Ударити темељ томе.

XXIII.

СЈЕЋАМ С' МУКА...

Сјећам с' мука петстољетних, —
Крв, окови и гробови,
Браћа зверски разбраћена,
Горки јади Србинови.

Кад ми слика, тако страшна,
Душу, срце на плач крене,
Тада брзо руком махнем,
Ко да збришем успомене.

Нећу натраг, *напред* гледам, —
А ту свиће зора нова,
Иза ноћи петстољетне
Рујна зора Србинова.

Распјевана српска браћа,
Обновљена српска ди́ка,
Загрљена наша снага, —
Дјеца старих мученика.

Над њима се вјенац вије,
  Вјенац цвјећа мирисава, —
То је оно дивно цвјеће
  Што из слоге процвјетава.

Српске виле коло воде
  И пјевају од милина,
А соколи враћају се,
  Враћају се из давнина̂.

Из очију радост вири
  — Србин ју је скупо стеко —
А српска се књига шири
  И чита се на далеко.

Школа нам је двор свјетлости, —
  Мир и љубав свуђе влада —
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
Не смиј ми се садашњости,
  Што сам млађан препун нада!

XXIV.

ДВИЈЕ ЉУБАВИ.

Дође каткад па би хтјео
Цјелом свјету да затрубим
Милку моју, добро моје,
Благо моје силно љубим.

Има л ишта на свијету,
Што ка Милку љубим, цјеним?
Милку љубим срцем *својим*,
Српство срцем *још и њеним*.

XXV.

ТЕШКО РОДУ...

Тешко роду и племену,
Коме грабеж душу слади,
Што би хтјео срећу своју
Да изида на неправди.

Тешко роду, ког авети
На слободу туђу крећу,
Он на мач свој не уреже:
„Своје не дам, туђе нећу.“

Тешко роду, чије груди
Насилничка обест жари,
Куд год крочи жељу носи
Да робов'ма господари.

Друкчија је српска душа,
Друкчијег је Србин кова,
Друкче с' ори у тишини
Стара пјесма Србинова.

Чуј, шта српски гуслар кличе
И у миру и у бој у:
„Волим своју губит' главу
Нег огрјешит' душу своју.“

XXVI.

САН.

Снивао сам — сни су луди —
Напали ме љути вуци,
До два вука, а ја самац,
Но имадох мач у руци.

Страшне беху ове звери,
Шта ћу сада, Боже свети!
Ко ће такој гладној сили,
Ко ће њима одољети!

Ал зачу се Милкин гласак,
Ко да кличе са висине:
Не малакши, мој драгане,
Сегни снагом српски сине!

И ја јўрнух с оштрим мачем
Осјетив се смјелост сама, —
И обадва љута вука
Падоше ми пред ногама.

Кад сам Милки сан испричо
На раме ми руку стави:
„Е, у сну си јунак био, —
Бићеш, бићеш и на јави.“

XXVII.

ОПЕТ...

Опет сте ми рекли: Турчин, —
Мене гневи такав намет.
Од куд *ја* да будем Турчин, —
То не бјеше ни Мухамед.

Ја се чудим, ја се дивим
Вашем знању тако слабом;
Ако вјера име даје,
Зовите ме бар Арабом.

Ал знам, то је шала била,
А збиља нам мора бити:
Вјера пек је сваком своја, —
То нас не смје раздвојити.

Оставите вјеру моју,
Познали је добро нисте, —
Ја вјерујем најсветије
Да сам Србин крви чисте.

XXVIII.

БЛАГО РОДУ . . .

Благо роду, кога зари
Света зубља,
Гдје су жене и дјевојке
Пуне жарког родољубља.

Жена ј' мати својој дјеци,
А дјевојка тек ће бити,
А мајке ће своју дјецу
Родољубљем задојити.

У дјеци ће ово млијеко
Порумењет', крв ће бити, —
Тај је народ свјетла лица,
И чуда ће починити.

Српски роде, патни роде,
Јаду твоме нема броја —
Бог ти дао таких жена,
Као што је Милка моја!

XXIX.

СЛИЈЕПИ ГУСЛАРИ...

Слушао сам још дјететом
Једну љепу причу стару,
Причао ми дјед покојни
О слијепцу о гуслару:

Кад је пјесму најкраснију
Пред народом испјевао,
Очи му се отворише,
Бог с небеса вид му дао.

Кад се сјетим ове приче
Ја пољутим, замислим се, —
Божије је стварат' чуда,
А наше је дивит' им се.

Ал и више већих чуда
Памте вјеци патње наше:
Гуслари су давали нам
Што ни сами не имаше;

Гусларима, тим слјепцима,
Бог је дао таке моћи,
Те су своме цјелом роду
Отварали слјепе очи.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
БЕОГРАД

XXX.

СРПСКИ ЈЕЗИК.

Српски језик, *рајски* језик, —
Не што њиме збори *раја*,
Већ за ото, што у себи
Све милине звука спаја.

Српски језик, *рајски* језик, —
Знаш како с' у души ори
Кад нам мајка, кад нам сестра,
Кад нам љуба њиме збори.

Српски језик, *рајски* језик, —
Знаш како нас он потреса
Кад нам гуслар њиме пјева,
Та диже нас у небеса.

Српски језик, *рајски* језик, —
Ра̏не вида, лјечи боле,
Знаш како нам души прија
Кад нас старци њим соколе.

Што је *рајско небеско* је, —
Зато велим, што да кријем:
Сваки онај Богу грјеши,
Ко га зове *земаљскијем.*

XXXI.

ПОТОК СУЗА.

Поток суза протицо је
Кроз долину,
Док не нађе уточишта, —
Мутну Дрину.

Дрина ј' с њиме путовала
Сави право,
А Савом је дотекао
У Дунаво.

Дунав јури кроз долине
И кроз стјене,
Црном Мору носи вале
Уморене.

Ту је српска суза горка
И крвава, —
Ал то јоште није море
Заборава.

XXXII.

ВИЛИНА ПОРУКА.

Што будућност маглом скрива
Ни пјеснику с' прозрет' не да̂.
Ходи, вило, из горице,
Да ти само очи згледа!

Из очију видјеће ти,
Треба л плакат' с горким јадом,
Ил весело дићи главу
И пјевати српским надом.

Не хтје му се вила јавит'
Ал јој зачу гласа тија:
„За уздањем срећа лети;
Пред очајем пропаст зија“.

XXXIII.

АЛА ЈЕ ТО ДИВНА ЗЕМЉА!

Ала је то дивна земља
Наша мила, драга Босна!
Ох, кад би се могло рећи,
Као негда, и: поносна.

Поноса је негда било, —
Ми га нисмо запамтили.
Хајде да га ускрснемо,
Браћо моја, друзи мили!

Ал не да̂ се то на брзо
После дуге проклетиње,
Није мален то задатак,
Из даље се то почиње.

Прво треба с лица спрати
И најтању сјенку срама,
Па се онда оружати
Надчовјечним врлинама.

Дјецу ваља одојити
На грудима српске слоге;
Жртве треба подвојити
Да не тону наде многе.

Презирањем ваља скратит'
Покушаје душа злосни, —
И понос ће сам се вратит'
Својој Босни.

XXXIV.

МОЈА МИЛКА ПЛЕВАЧИЦА.

Ко ће сада да нам пјева
Како Марков мач засину
Кад се јунак захукао
Да укине свадбарину?“

Милка рече: Ево ја ћу!
И отпјева дивно, тијо,
Као да је Марко и њу
Од Арапа избавио.

Сви бијасмо занесени,
Раздрагани бјесмо врло,
А њен отац подиже се,
Пољуби је, баш у грло.

Још једаред замолих је,
Кад бијасмо сасвим сами,
Да ту исту красну пјесму
Бјелим грлом отпјева ми.

Али она ништ' не рече,
Само ће ме погледати,
И, ни данас не знам зашто,
Не хтједе је отпјевати.

XXXV.

АКО ПАДНЕМ НА БОЛИШТУ.

Много што-шта не знам, али
Ово једно могу знати:
Ако паднем на бојишту
Милка неће заплакати,

Али тиме још и већма
Задовољан могу бити;
Плакат' неће, бар пред свјетом, —
Али ће се поносити.

XXXVI.

КАЖУ ДА ЈЕ...

Кажу да је тешко мрети, —
Не знам јоште;
Ал живот би пелен био
Без милоште.

Волим оца, мајку, брата,
Они мене;
Све су жиле нашег бића
Преплетене.

Другови су силно мили
Мени младом, —
Један другог загревамо
Српским надом.

И гроб мог рахметли дједа
Бол ми лечи.
А за Милку шта да речем?
— Одкуд рјечи?

XXXVII.

ОТПОЗДРАВ

другу у даљини.

Пишеш ми, друже, из далека краја,
Далек од свога мила завичаја;
Отшо с' да здравље опоравиш своје,
И радујем се, што ти је већ боље.
Само те, велиш, стара брига мучи,
Како је Србу у рођеној кући,
Каква му се срећа на зренику јавља --
Не брин' се, друже, чувај свога
здравља!
Добро је, добро, и боље ће бити,
Вјерује правда да ју небо штити.
Ми не гледамо у облаке тмасте,
Ал љубав к роду све то већа расте.
Врсна се браћа опасује слогом
Знајућ' да ј' слога мила и пред Богом.
Нигђе се много не просипа рјечи,
Јер тешко ра̀ни кад се рјечма љечи.

Гђе разум влада мјесто бурне страсти
Ту један поглед умје много касти.
Не брин' се, друже, брига живот
крати, —
Већ пази здравље да ти си поврати!
И ово нек ти ведри мисли бједне
Што су нам сада и молитве једне,
Што ришћан моли од вишњега Бога
Исто мусулман од Пророка свога;
Стара је слабост постала јачина —
Сад нам је српско име једно свима.
Безбрижан буди, пријатељу љепи,
Ти само гледај па здравље окрјепи
Да нам се скоро можеш повратити, —
Добро је овђе, и боље ће бити.

XXXVIII.

ПРИЈЕ ЗОРЕ.

Пробудих се прије зоре, —
Рано ј' да се сабах клања,
Тад ми паде нешто на ум:
Знам шта Милка сада сања.

Зато ми је криво било
Што у врту Милкиноме
Булбули се распјевали,
Сваки поје ђулу своме.

Умукните, ој славујн,
Стрпите се све до вида,
Да ми Милка, драга Милка,
Српски санак не прекида.

Сабах = прва молитва мухамеданаца у јутро око 6 сахати. *Булбул* = славуј *ђул* = ружз

XXXIX.

МИЛКИНО ПИТАЊЕ.

Питала ме добра Милка
На клупици сред присоја:
„Би ли теби право било
Да сам нешто сестра твоја?

Она ј' каштo право дјете,
И те рјечи то свједоче, —
И на мене љутнула се
Кад се на то смијат' поче'.

Но одма сам нешто додо,
Да с прилика не изгуби:
„Да виш, Милка, вољео бих, —
Сестра брата и пољуби.“

Порумени добра Милка,
Права ружа неразвита,
Порумени, — али то ме
Никад више не запита.

XL.

У МЕЧЕТУ,

Говорио хатиб худбу,
Увјек љепо, мудро слови,
Јуче рече, да будемо
„Чисти као голубови.“

Ој хатибе, кад би нешто
Душу моје Милке знао,
Никад не би рад примера
Голубове помињао.

Хатиб = говорник који предикује петком у џамији. *Худба* = предика.

XLI.

МОЈА ВРАЧАРА.

Шалисмо се ја и она
У ливади беруђ' цвјеће, —
Замолих је да ми врача
Какве ли ћу бити среће.

Пристала је моја Милка
— Кад је шала пек је шала —
Моро сам јој и длан пружит',
У њега се загледала.

Ја сам хтјео да се смијем,
Ал ме прохтев брзо мино
Кад ми поче говорити
Тихо, мирно и озбиљно:

„Судбину ти читам јасно,
А од ње се нема куде:
Ти ћеш, момче, срећан бити, —
Ако Српство срећно буде.“

*

То зборећи поглед јој је
Тако рајски светô био.
Топло сам јој реко: хвала!
И душом је пољубио.

XLII.

РАСТАНАК.

Збогом, дико, морам ићи,
Небо моје стуштило се,
Мене гоне у свјет бјели,
Збогом дико и поносе!

„Збогом, драги!“ она рече
И погледа оком благим, —
Први пут је на растанку
Назвала ме својим „драгим“.

Још ми рече: „Србин буди
Куд год пошо, гдје год стао.“
И ми смо се руковали,
И ја у свјет отишао.

Ни пољупца није било
Да ослади вијек цјели.
Али нека, — душе с љубе
И даљина кад их дјели.

XLIII.

У НОВОМЕ САДУ.

Путујући у свом јаду,
У свом јаду и у наду
Два сам дана пробавио
У бјеломе Новом Саду.

Причали ми да је негда
Српству много бјељи био,
Јест, то ми је свако реко,
То ми нико није крио.

Гледао сам много што-шта
А са много добрих страна,
Виђео сам жудним оком
Љепе трâге љепших дана.

Ипак трећег јутра рекох:
„Кочијашу, даље вози!
Јер овђе се данас нећу
Научити српској слози.“

XLIV.

У БУДИМУ.

Да ћу икад амо стићи,
Том се, вȁлах, нисам надо, —
Гле, овђе је полумјесец
Подруг вјека мраком владо.

Сад се свјетлост појачана
Са угарског слјева грба, —
Ал при томе јачем сјају
Мало видим браће Срба...

Ишао сам да с' поклоним
Азрет-гробу Ђул-бабину,
Али и ту мислио сам
Само, само о Србину.

Мој се амаз горе вио
А на крили српска нада, —
И ја сам се утјешио:
Све ће слога да савлада.

Азрет = свети. *Ђул-баба* је неки светац мухамедански. Гроб му је у Будиму и над њиме је дигнуто тулбе. *Амаз* = молитва.

XLV.

У ТУЂИНИ.

Идем куд ме очи воде,
Не знам куда, не знам како,
Гдје год нађем браћу Србе
Онђе ми је дисат' лако.

Ал ђе српска реч занеми
Проговоре моји боли,
А данаске, стид ме рећи,
И суза се једна проли.

XLVI.

У ЗЛАТНОМЕ ПРАГУ.

Праг је ово чешког рода,
А понос га чешки злати.
Амо шаљте српску ђецу
Да с' науче родовати.

Вјекови су јаде тресли
Над поштеним овим гњездом,
Ал мученик пренуо је,
Пак за својом пошо звјездом.

Ту му звјезду није могла
Ноћ застрети ни најцрња,
Ишао је за њом право
Преко чагља, преко трња.

Мучна је та борба била,
Коју данас свако штује,
Чешки народ снажан стоји,
Истрајо је, побјеђује.

XLVII.

У БЕРЛИНУ.

Ето моја судбиница
Доведе ме и овамо, —
Овђе српску ријеч милу
Чујем зборит у сну само.

Њемачки се овђе збори
На улици и у кући, —
И гле, сада овај језик
Долази ми сасвим друкчи.

Ја га слушам врло радо,
Одвратан ми овђе није,
Има своје пријатности,
Има своје мелодије.

Та овђе је у свом дому,
У свом праву налази се;
Не пара ми више уши,
Учићу га, мили ми се.

Баш ћу овђе прибиљежит'
Ту појаву тако честу:
„Свашта има своју цјену,
— Само кад је на свом мјесту.“

XLVIII.

ЧУДНОВАТО.

Чудновато ј', не разумјем, —
Ал је тако:
Кад се сјетим Сарајева,
Ја бих плако.

Сјетим ли се тебе, Милка,
Цвјеће свјеже,
Без које је мени живјет'
Понајтеже,

Чим се, Милка, тебе сјетим,
Ко сад ево,
Разигра се срце моје,
Ја бих пјево.

И ја томе узрок тражим, —
И нађох га:
То је онај српски поглед
Ока твога,

Она сталност, и ведрина,
И топлина,
Што досјава из Сарај'ва
До Берлина.

Ал слаба је моја пјесма,
Моји гласи;
Нек ти срећа увјек пјева, —
Достојна си.

XLIX.

У ПОНОЋИ.

Ја сам будан, Милка моја,
Ма да ј' прошло пола ноћи;
Не иде ми мир у груди,
Не пада ми сан на очи.

Па ако си и ти будна,
Не пуштајмо часак ови,
Молимо се вишњем Богу
Да нам Српство благослови.

А браћа нам, а сестре нам,
Које санак сад облеће,
Нек сневају како тоне
Српски јад у мору среће.

L.

ПИСМО МИЛКИ.

Милка, ја ти ништ не писах
Ево пуну хефту дана;
Ал те сваке ноћи снивам,
Дико Српством обасјана.

А како те снивам? ево:
Као да те вијар крено,
У грудима твојим стрјела,
Срце ти је прободено.

Из те ра̀не крвца мла̀за, —
Ал на лицу бола није,
С пуно нада гледаш горе
У небеске просторије.

Сваку ноћ те тако снивам
Пре нег зора што заплави,
Така ми се у сну јављаш, —
А такав сам ја на јави.

Хефта = седмица, недеља дана.

LI.

ОПЕТ ПИСМО МИЛКИ.

Ти си мени више пута
Рекла да сам добра душа, —
Хе, доброта сумњива је
Док се добро не прокуша.

Виш, у мени сад се овђе
Чешће нека злоба крене,
Пак зажелим да и тебе
Прогон дигне, ка и мене;

Па да овдје једно с другим
Помињемо ћенар мили,
Сваког јутра да причамо
Како ли смо Босну снили.

Та љепа је наша земља,
Природа ју уресила,
Ал, у машти наших снова,
Тад би још и срећна била.

Ћенар = крај, предио.

LII.

УЗ ДАРАК ДЕДА МАРКУ.

Све премишљам шта да пошљем
Твоме деда Марку старом,
Па ево му сада шаљем
Овај чибук с ћихлибаром.

Нек тај дарак својски прими
— У томе се он разуме —
Па нек својски дими, дими,
Као што га он већ уме.

Чисто видим како сједи
На веленцу под сјеницом,
А ти чешће прилазиш му
Па га служиш жеравицом.

Ех, та твоја жеравица, — —
Од куд дођох сада на њу! —
— — Та она ми српску душу
Згрјева свуда, ноћу, дању.

LIII.

У ДАЛЕКОЈ ТУЂИНИ.

Пусти часи, празни дани,
Подне, акшам, ка и саба;
Ниђе никог да ми каже
Ни: Помозбог, ни: Мехраба.

Јест, и овдје пролеће је,
И менекша красно ми́ри,
Небо плаво, сунце топло,
А лахорак тихо пири.

Има овдје добрих људи,
И у друштво примају ме;
Разумни су ово људи, —
Ал нико ме не разуме.

Немам с киме да поменем
Српске јаде, српске наде;
Већ одавно не изустих:
„Шма л' сад моји дома раде?“

Него тако, трпи, ћути,
Замисли се, забрини се, —
Сваки уздах, што с' поткраде,
У пјесмицу претвори се.

А пјесма је моја лака,
Ма да ј' пуна туге, сјете,
Она овђе не остаје, —
Има крила — наћи ће те.

Мехраба = турски поздрав, значи: Како си?
Менекша = љубичица

Сиа,

LIV.

ХВАЛА!

Пишеш како псето ваше
Од радости репом маше,
Кад пред њиме
Разговетно, чисто, јасно,
Гласно или полугласно
Ко помене моје име.

Хвала томе малом лоли
Што ме тако здраво воли,
Вама већа,
Што ме с' часна кућа твоја,
И ти, и ти, Милка моја
Чешће сећа.

LV.

ХИМНА СФЕРА.

Ноћ је тија неба плава,
Околина цјела спава,
А ја стојим крај пенцера,
Српске златне жеље снујем
И чини ми с' ка да чујем,
Чујем дивну химну сфера.

Може бити, може лако,
Да сад и ти стојиш тако,
Чујеш химну над химнама.
Дивно ј' чути ове струје,
Још дивније кад их чује
Двоје драгих уједàнма.

LVI.

ТО МИ ГОДИ.

Моја мајка не зна читат'
Не пишем јој;
Често пишем — да коме би —
Милки својој.

А мајка ми нестрпиво
Милку чека,
Јер она јој носи поздрав
Од менека.

Стара с' мајка каштo збуни,
Сва весела,
Милку пита: „Па шта ради?
Каква ј' чела?"

Милка на то: „Добро му је,
Добро јако,
И љуби ти обе руке —
Ев' овако."

О том мислећ' душа ми се
Миљем роси, —
Милка с мојим поздравима
И пољупце моје носи.

LVII.

ШТА БИ БИЛО!

Замислих се, а та мисо
Ужасно ме свег потресе —
Шта би било да сад чујем:
Милка твоја удаје се.

Зар ти с' не би оног часа
Српска крвца заледила.
Шта би било да то чује?
Шта би било?! Лаж би била.

LVIII.

ТРОЈЕДНА МОЛИТВА.

Јеси л гледо кад ракете пале,
Што-но у вис стрјелимице греду,
У једàнма и три с' горе вйну,
А под небом, ту се састанеду.

Ту се распу у звјездице сјајне, —
Једно јато, једна дружба красна,
И под небом, ту се не разнаје
Да су пошле са три мјеста разна.

Тако нек се и молитве српске
Горе дижу из три разна храма,
А под небом нек с' у једну слију,
Окићену сјајним звјездицама.

LIX.

ВОЛИМ ЖИВОТ...

Волим живот, он ми пружа
И по неко красно исе,
Волим живот, волим јако, —
Ал ни смрти не бојим се.

Хвала теби сад и увјек,
Хвала теби, Боже свети,
Ко је Србин, том си дао
Да имаде за што мрети.

Сјећам с' рјечи мога дједа
Кад зборасмо о слободи:
„Онај ко се боји смрти,
Није требо ни да с' роди.“

LX.

ЗНАТЕ Л МАРКА КРАЉЕВИЋА...

Знате л Марка Краљевића,
Ког вјекови пјесмом славе,
Савладо је Арапина,
Осјеко му све три главе.

Чујте, момци, што жедните
Правду бранећ бити људи:
Не пита се, колко ј' глава, —
На мегдану *срце* суди.

LXI.

СТРУК ЛОВОРА.

Младо момче, тек онако
Струк ловора посадило,
Примио се, бујо ј' јако —
Дивно свеже зеленило.

Знам ја од куд така снага
Маленом се струку дала:
Сусетка му једна драга
Крадом ловор заљевала.

Труба трубну изненада,
Сваки Србин у бој хити,
Младо момче, момак сада,
Међ првима хтеде бити.

Па је л први? — одиста је
Први пао од пушке клете;
А драга му — Српкиња је —
Мирно ловор-вјенац плете.

Милка моја, пјесма ова
  Прича што је негда било,
А што ј' било бива с нова,
  Много с' што-шта поновило.

И ти, Милка, иза двора
  Башту имаш, — па не тији,
Да ли и ти струк ловора
  Гајиш гдјегод у потији?

LXII.

НЕ, ЈА НИСАМ ЦВЈЕТАК...

Не, ја нисам цвјетак,
Што се јаду пода,
Ја сам нешто јаче,
Јер сам српска рода.

Уздиже ме вјера
Над свакојим јадом,
Огрјева ме љубав,
Душу појим надом.

LXIII.

СЈЕЋАШ ЛИ СЕ ЦВЈЕТА...

Сјећаш ли се цвјета
Устргнута с гране,
Што га вихар одно
На голетне стране, —

Не крјепи га ваздух,
Већ га само гуши;
Не грије га сунце,
Већ га само суши.

Судбу своју чује:
Пати, вени, гини! —
Е, тако је Србу
У пустој туђини.

LXIV.

ПЈЕСМЕ И СУЗЕ.

Ја се сјетих наших страна,
И жеља ме свег обузе,
Дз зачујем српске пјесме,
Ил да видим српске сузе.

Тјело овђе, жеља онђе,
А на душу терет пао;
Нојца дуга, — мори туга, —
Па тако сам и заспао.

У сну зачух српске пјесме, —
Оне српску сузу суше;
У сну виђех српске сузе, —
Оне пјесму задахнуше.

LXV.

СЛАВА МАЧУ...

Слава мачу, који с' крене
Да са правде ланце скине;
Слава мачу, који севне,
У одбрану домовине!

Срам га мачу, који прегне
Да светињу чију сломи;
Срам га мачу, кад потегне
Да слободу златну стоми!

Српски мачу, ти не ка́ни
Пустоловно крвцу лити, —
Ал јуначки Српство брани,
Пак ћеш увјек побједити!

LXVI.

ЕЈ, ДА СУ МИ ГУСЛЕ...

Ај, да су ми гусле,
Ко што не знам гудит',
Које б' знале саме
Успавале будит!

Или — ја се и том
Радо поковарам —
Или бар душмане
Српске да успавам.

LXVII.

ОДЛУКА.

Богу ј' мило сваче срце,
Ако ј' чисто, ако ј' здраво,
Бог прихвата сваче жеље,
Ако желе што је право.

Бог опрашта тешке грјехе,
Кад се људи збиљски кају;
Грјешницима Бог помаже
Да се брзо поправљају.

Опростиће српском роду
Сва небратства из прошлости;
Ми смо мали, Бог је велик,
Пун доброте и милости.

Опростиће и прòпȳсте,
У кȋм трунке грјеха нема,
Опростиће нама двома
Што још нисмо муж и жена.

Ал прстен је већем спремљен,
А ти с' велиш, вјенац снила, —
Над Босном се небо ведри, —
Помоз', Боже! и Бисмила!

LXVIII.

БОЖИЈА РИЈЕЧ.

Бог је Босни изброо мјесто,
Спустио је једне зоре
Између двије сестре миле,
Србије и Црне Горе.

Тад је реко, — шта је реко?
Давно ј' било, не памтимо;
Нема сумње е је реко,
Да се братски загрлимо.

Бог је реко не то само,
Нег и нешто много више, —
Ал вјекови искушења
Рјеч Божију заглушише.

Хајдмо, Срби, у три храма,
Ту, у светог мира сјѐну
Молмо Бога великога
Да понови рјеч речену.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА БЕОГРАД

LXIX.

СТО ДАНА.

Од како сам из домаје,
Сто је дана;
На мом срцу урезаних
Сто је рана.

Ох, да ми је, чега овђе
Нема, нема,
Један стисак твоје руке, —
Сто мелема.

LXX.

ИДЕМ ДОЛОМ...

Идем долом, идем гором,
Нађем се и по врлетим',
Ал из душе кад запјевам,
Тад ми с' чини и да летим.

А кад летим, српске враге
Видим тако ниске, мале, —
Један вјетар, знам и који,
Па све да их спири шале.

Тад ми дође да се вйнем
Ближе сунцу, пуном жара;
И хтео бих, и мого бих —
Ал се сјетим на Икара.

LXXI.

БОЈ СЕ БИЈЕ...

Бој се бије, — ја га снивам —
Бој се бије за слободу,
А на небу зора свиће
Патничкоме српском роду.

Нема муке, нема јада,
Нема страве ни ужаса,
Рањеници не јаучу,
Већ пјевају из свег гласа.

А мене је смртно ђуле
Посред груди погодило, —
Ја издишем, ја умирем,
А души ми тако мило.

Јоште видим нашу војску,
Та из земље ка да ниче, —
Напред, напред, српски синци, —
Ено зора, ено свиће —

LXXII.

ИЗ ДАЛЕКА СВИЈЕТА.

Нестане л ми трага, гласа
Подалеко од домаје,
Преживи ме, пјесмо моја,
У теби ми жар остаје!

А ти, жару, спој се брзо
С жаром моје српске браће, —
Тад ми пепо, ма гђе био,
Биће блажен, мировaће.

А кад Српство срећно буде
Нек бар ко год кликне живо:
То је оно, што је неки
Заборављен пјесник сниво.

LXXIII.

У ДУБРОВНИКУ.

Три бијела пуна дана
Путово сам морем плавим,
За́рила ме румен зора
Кад сабајле Бога славим.

А обале с љеве стране
Гледаше ме тако братски,
Свуда су ме поздрављали
Мило српски ил хрватски.

А Дубровник, стара слава,
Дочека ме љубав сама, —
Дивно ј' слушат' наше пјесме
На јадранским обалама.

Свуд синови нашег рода,
Свуд се мила рјеч нам ори, —
А још читав дан је брода
Док се стигне Црној Гори.

LXXIV.

У КОТОРУ.

Ту сам, Милка, у Котору,
Ту ме море исталаса,
Овђе стојим, мали мравак,
Чело ногу горостаса.

Ох, да од куд сада видиш
Прогнаника, друга снога,
Познати ме не би могла
Од поноса србинскога.

Што се нисам никад надо,
У нашем се купам мору,
А кад очи к небу дигнем,
А ја видим Црну Гору.

А са виса Црногорског
Струји ваздух крјепак, мио,
Чујем како Кнеже пјева,
Јер му пјева народ цио.

LXXV.

НА ЛОВЋЕНУ.

На Ловћену, над облацим,
Немам гласа, немам рјечи,
Испред гроба Владичина
Срце стрепи, душа клечи.

Анђели су тако близу
Да те могу задахнути,
Пружају ти свете руке
И молитве примају ти.

Ти се молиш, не за себе,
— Ту не мисли на се нико —
Кроз молитве твоје дише,
Дише Српство свеколико.

LXXVI.

Писо сам ти с многих страна,
— Не са свију,
Лоша срећа не даде ми
У Србију,

Не даде ми да пољубим
Груду свету,
Па тек онде да одлане
Мом терету.

Али не ће ни та срећа
Ићи споро,
И онде ћу одахнути
Скоро, скоро . . .

LXXVII.

ХЕРЦЕГОВЦУ.

Прими, роде, ову књигу,
Српски прими.
А ти брате Херцеговче,
Опрости ми.

Немој да ме зато гледаш
Опорито,
Што ја тебе не помињем
Нарочито.

Твоји јади и бошњачки
Јесу једни,
Ваша брига за утјехом
Једном жедни.

Код вас нема: ово ј' моје,
Ово ј' твоје,
Моја душа обима вас
Обадвоје.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

LXXVIII.

ЗАВРШНА.

Ево књиге, у њој пјесме,
Не баш мало,
У свакој се српско име
Помињало.

Некима ће ово можда
Доћи смјешно,
Ал гледиште њихово је
Здраво грјешно.

Шта је мени до критике
Њине стало,
Бошњаку је, верујте ми,
И то мало.

Ми овако, Србујемо
Прије свега.
Радује л се Бошњак томе? —
Питајте га.

Погрешке.

У овој књизи поткрало се неколико погрешака. Тако на страни 41. у трећем реду стоји: зверски, а треба: *верски*. На страни 96. у трећем реду стоји: Дз, а треба да стоји: *Да*. На страни 107. у шестом реду стоји: снога, а треба: *свога*.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
БЕОГРАД